

TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR

III son, Fevral

BOSHLANG'ICH SINFLARDA IMLO QOIDALARNI O'RGARISH USLUBLARI

Nazarova Gavhar Alihaydarovna

Jizzax viloyati, Forish tumani

16-umumta'lim maktabi boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: *Boshlang'ich sinflarda imlo qoidalarini o'rgatish o'quvchilarning savodxonligini oshirish va yozma nutqini shakllantirish jarayonida muhim bosqichlardan biridir. Ushbu jarayonda an'anaviy va innovatsion pedagogik usullardan foydalanish samaradorlikni oshiradi. Didaktik o'yinlar, interaktiv mashg'ulotlar, vizual yondashuv va muammoli ta'lim metodlari imlo qoidalarini oson o'zlashtirishga yordam beradi. Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilariga imlo qoidalarini o'rgatishning samarali usullari, uchraydigan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilinadi*

Kalit so'zlar: *boshlang'ich ta'lim, imlo qoidalari, savodxonlik, didaktik o'yinlar, interaktiv ta'lim, muammoli ta'lim, yozma nutq, innovatsion metodlar, vizual yondashuv, o'quv jarayoni.*

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun imlo qoidalarini to'g'ri o'zlashtirish kelajakda savodxonlik darajasini oshirishning asosiy shartlaridan biridir. Imlo qoidalarini bilish va ularga rioya qilish bolalarning yozma nutqining aniq, tushunarli va grammatik jihatdan to'g'ri bo'lishini ta'minlaydi. To'g'ri yozish ko'nikmalari quyidagi jihatlar uchun muhimdir:

Yozma nutqning grammatik jihatdan to'g'ri bo'lishi;

O'quvchilarning o'z fikrlarini aniq ifodalash qobiliyatini rivojlantirish;

Xatolarni kamaytirish va mustaqil yozuv madaniyatini shakllantirish;

O'qish va yozish jarayonini tezlashtirish.

Bundan tashqari, imlo qoidalarini o'zlashtirishning samarali usullaridan foydalanish bolalarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshiradi va o'quv jarayonini yanada qiziqarli qiladi. Boshlang'ich sinflarda imlo qoidalarini o'rgatishda an'anaviy va innovatsion pedagogik usullardan foydalanish muhimdir. Quyida eng samarali usullar tahlil qilinadi.

An'anaviy usullar: An'anaviy usullar o'quvchilarga imlo qoidalarini bosqichma-bosqich o'zlashtirishga yordam beradi. Eng keng qo'llaniladigan usullar quyidagilardan iborat:

Qoidalarni yodlash va misollar asosida mustahkamlash – Har bir imlo qoidasini tushuntirish va unga oid misollar keltirish orqali o'quvchilar ongida barqaror bilim shakllantiriladi.

O'qish va diktant mashqlari – To'g'ri yozish qobiliyatini shakllantirishda diktant va yozma mashqlar muhim ahamiyatga ega.

Matn ustida ishlash – O'quvchilarga matn berilib, undagi imlo xatolarini aniqlash topshirig'i beriladi. Bu usul e'tibor va kuzatuvchanlikni oshiradi

TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR

III son, Fevral

Didaktik o'yinlar orqali o'qitish: Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun o'yin elementlari bilan o'qitish ta'lim jarayonini yanada qiziqarli qiladi. Quyidagi didaktik o'yinlar imlo qoidalarini o'rganishda samarali hisoblanadi:

"To'g'ri va noto'g'ri" – O'qituvchi so'z yoki gapni aytadi, o'quvchilar esa ularning to'g'ri yoki noto'g'ri yozilganligini aniqlaydi.

"So'z top" – O'quvchilarga imlo qoidasiga mos keladigan so'zlarni tezkor topish vazifasi beriladi.

"Ijodiy hikoya tuzish" – O'quvchilar berilgan imlo qoidalariga asoslangan holda kichik hikoyalar yozadilar.

Vizual yondashuv va texnologiyalardan foydalanish: Vizual yondashuv va zamonaviy texnologiyalar imlo qoidalarini o'rganishni yanada samarali qiladi: Tayyor grafik materiallardan foydalanish – Plakatlar, rasmlar va diagrammalar orqali qoidalarni tushuntirish bolalarning eslab qolish qobiliyatini oshiradi.

Interaktiv doskalar va ta'lim dasturlaridan foydalanish – Elektron ilovalar, testlar va o'yinlar orqali o'quvchilar o'z bilimlarini mustahkamlashi mumkin.

Videodarslardan foydalanish – Vizual va audio materiallar orqali imlo qoidalarini tushuntirish ko'proq sezgilarni jalb qilgani uchun eslab qolish osonlashadi. Muammoli ta'lim metodi: Bu metod o'quvchilarning mustaqil fikrlashini va qoidalarning mantiqiy asoslarini tushunish qobiliyatini oshirishga qaratilgan: O'quvchilarga maxsus muammoli savollar beriladi, ular esa mustaqil ravishda javob topishga harakat qiladi. Masalan, "Nima uchun 'quyosh' so'zi 'o' harfi bilan yoziladi, lekin 'quyon' so'zi 'u' harfi bilan?" degan savol orqali bolalar qoidalarni o'zlari tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Imlo qoidalarini o'rgatishda uchraydigan qiyinchiliklar va ularni bartaraf etish. Imlo qoidalarini o'rgatishda o'quvchilar turli qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin. Quyida asosiy muammolar va ularni hal qilish usullari keltirilgan: Diqqatni jamlay olmaslik – O'quvchilarning e'tiborini oshirish uchun darslarni o'yin va qiziqarli topshiriqlar bilan boyitish kerak. Yozuvda tez-tez xatolarga yo'l qo'yish – Ko'proq yozma mashqlar va diktantlarni bajarish orqali xatolar sonini kamaytirish mumkin. Murakkab qoidalarga tushunmovchilik – Qoidalarni real hayotdagi misollar bilan tushuntirish va interfaol usullar orqali mustahkamlash samarali natija beradi.

Ota-onalar va o'qituvchilarning roli

Imlo qoidalarini o'rgatish jarayonida ota-onalar va o'qituvchilarning hamkorligi muhim ahamiyatga ega. O'quvchilarning muvaffaqiyatli o'rganishi uchun quyidagi tavsiyalar beriladi: Ota-onalar farzandlari bilan uyda yozma mashqlarni muntazam bajarishlari kerak. O'qituvchilar darslarda bolalarning qiziqishini oshirish uchun interaktiv usullardan foydalanishlari lozim. O'quvchilarga qoidalarni doimiy takrorlash va yozma nutq bilan bog'liq ijodiy mashqlarni bajarish tavsiya etiladi.

TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR

III son, Fevral

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimova M., To'rayev S. "Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun savod o'rgatish metodikasi" – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. Yusupova G. "Boshlang'ich ta'lim didaktikasi" – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
3. Qosimova D. "Imlo qoidalari va ularni o'rgatish metodlari" – Samarqand: Zarafshon, 2020.
4. Usmonov U. "O'zbek tilining imlo qoidalari va ularning o'qitish usullari" – Toshkent: O'zbekiston, 2018.
5. Vygotsky L.S. "Bolalar psixologiyasi va ta'lim" – Moskva: Pedagogika, 1986.
6. Xudoyberganova D. "Boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan yozma nutqni rivojlantirish usullari" – Toshkent: Fan va innovatsiya, 2022.
7. Shirinova G. "Interfaol metodlar asosida imlo qoidalarini o'rgatish" – Toshkent: Innovatsiya Ziyos, 2023.
8. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Davlat tilini rivojlantirish departamenti. "O'zbek tilining imlo qoidalari" – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Matbuot va axborot agentligi, 2021.
9. UNESCO. "Education for Sustainable Development: A Teacher's Guide" – Paris, 2017.